

Meeqqat inuusuttuaqqallu angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartartut ikilisinniarlugit ilaqutariinnut iluaqutaasumik siusissukkut iliuuseqartarnissamik Naalakkersuisut pilersaarusoqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Pilersaarusiaq juli 2022 naatinnagu tamanut saqqummiunneqassaaq.

(Inatsisartunut ilaasortaq Jess Svane, Siumut)
(Siullermeerneqarnera)

Demokraatit siunnersuuteqartoq qutsaavigaat oqaluuserisassaq pingaartoq mianernartorlu saqqummiunneq. Ilumoorpoq, uagut politikkeritut eqqortunik sinaakkusersuissasugut, ilaqutariit meerartallit inuiaqatigiinni pitsaanerpaamik inuuneqarnissaannut, meeqqap angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarnissaa pisariaqalinnginniassammat. Angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarneq pinngitsoorani periarfissaasariaqarpoq kingullerpaaq. Aammalu meeqqamut pitsaanerpaaq ujartorneqartariaqarluni suliat ataasiakkaat suliarinerinni pingaarnersiunik. Ilumoorluinnarpormi, meeqqat ilaasa angerlarsimaffiminniit peersinneqarnissaat ilaatigut aqqiissutaasariaqartarpoq pitsaanerpaasartoq.

Qujanartumilli pinaveersaartitsinerlutik pikkorinnerulersimavugut. Tassunga atatillugu pingaartuuvog, uatsinnut eqqaasissalluta siusinnerusukkut suliniutit aallartinneqarsimasut suliniutaasimasullu nalilersornissaat, taamaasilluta malinnaaffiginiassagatsigu, sumut ingerlanerluta. Suli iluamik ingerlanerpugut sumiginnaanermut suliniarnitsinni? Killiliisa, Inuuneritta III aamma Paarisap suliniutaanut pilersitatta suliniutaanut maanna sumut killippugut?

Meeqqat ilaqutariillu sanngiitsumik inissisimasut niuerniutitut sakkugineqarnissaat qaqumulluunniit niuerniutaanngilluinnassaaq, taamaaliornikkullu pisortanut aningaasartuutaanerluni, aamma namminersorlutik ingerlatsisut suliassanut neqeroorneranni. Oqaatigereerlari; Demokraatit killilersugaangitsumik unammillersinnaassuseqartumillu siunertaqartut tapersorsartarpaat, innuttaasut killilersugaanatik toqqaasinnaaqullugit toqqaqassaqarluaqqullugillu. Taamaattorli ileqqorissaarnermut tunngatillugu kukkuneruvoq, namminersorlutik ingerlatsisut pisortat sinnerlugit meeqqanik ilaqutariinnillu sanngiitsunik suliassanik suliqaartarneri, pisortat suliassaraluaq namminneerlutik sinaakkusersorsimasaminnik. Taamaattumik suliat pitsaassusaat apeqqusersinnaasariaqarparput, ileqqorissaarnermut tunngatillugu isumannaatsuunersoq. Taamaattumik MANU, Allorfik, Alliaq, danskillu naalagaaffiat suleqatigalugu innersuussutit 16-nit nutaat pilersinneqarsimasut, aammalu angajoqqaat meeqqaminnik sumiginnaasarnerannut il.il. naleqqiullugu; toqqaannartumik pisortanit ingerlanneqartut, aammalu inuiaqatitsinnut sanngiitsunut tunngassuteqartut.

Anguniagassaq unaajuassaaq meeqqat inuusuttullu inuunerinnissaat qulakkeerniarlugit pikkorissunik suliarineqartumik naapertuuttumillu inissiisarnissaq. Ajoraluartumilli, pitsanngorsartariaqarpassippoq. VIVE-ip juni 2020-mi nalunaarusaani, Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit pillugit qulaajaaneq pillugu inerniliivoq:

“Meeqqat, Namminersorlutik Oqartussat ulloq unnuarlu angerlarsimaffiutaani najugaqartut, atugarissaarnermikkut pissusilersornermikkullu ajornartorsiuteqarnerupput ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni imminut pigisunit aamma kommunit ulloq unnuarlu angerlarsimaffiutaanit. Ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit imminut pigisut amerlanersaat isumalluuteqarput naammattunik naammaginantumillu pitsaassuilinnik isumaginninnikkut suliaqarlutik, akialli qaffasippallaangajappoq meeqqat unammisassaannut sanilliullugu. Taamatut ilaatigut VIVE-p Kalaallit Nunaanni ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit pillugit annertuumik qulaajaanerani inernerit marlussuit, tassanilu aamma tikkuarneqarsimalluni sullissisut akornanni suleqatigiinnikkut ajornartorsiutit”¹

Qulaajaanerup eqqumaffigisariiallit arlallit ersersippai, suliniaqqinnermi atorneqarsinnaalluartut sullissinerup pitsanngorsarnissaanut atorneqarsinnaasut. Qulaajaanermi erseqqissarneqarpoq meeqqamut ataatsimut ullormut aki agguaqatigiisillugu 2.775 koruuniusoq, meeqqanik inuusuttunillu inissinneqarsimasunut 325 missaaniittunut pisortanut ukiumut aningaasartuutaasoq 327 millioner koruuniulluni.

Ajoraluartumik, ulloq unnuarlu inissiisarfiit ikiliartornaviangitsut ilimanaateqarpoq – akerlianilli amerliartussasut takussutissaqarparittoq. Aningaasatigut inissisimanerinnaap takutippaa, annertuumik suliassaqartugut, aammalu Meeqqat illersuisuata nalunaarusiaasa erseqqissarpaa – meeqqat nipaata tusaasallugit – pingaerneruteqartuusoq, tamakkerluta isumaqatigiissasugut ilaqutariit meerartallit atugaannik minnerunngitsumillu nunatta meerartai illersorniarlugit, pitsanngorsaasariaqartugut.

Pingaartilik maluginiarsimasara unaavoq, aaqqissuussaanerput, tassanilu allaffissornerujussuaq. Akuttunngitsumik naalleraasuusarmat pitsaasumik suleqatigiinnissaagaluumut. Taamaattumik nalilersortariaqarparput, allaffissorinnikkut inatsisitigullu sinaakkutit pitsaanerpaajunersut kalaaliusugut ataqqatigiissaarinitinni. Imaassanngilaq, uatsinnut naalleraatissasugut aammalu imaanngilluinnassaaq innuttagut naallerassagigut, pingaartumik ajornartoornerminni ikiorneqarnissamik pisariaqartitsineranni. Tassani aaqqissuussaaneq allaffissornerlu eqaallisartariaqarput pisariaqartitsinermut tulluussarlugit.

Killitsillungalu nuannaarpunga, maani inersuarmi Pinerluttulerinermut inatsippat annertusiarortumik apeqqusersorneqartalerma. Tamatta isumaqatigaarput, pitsaasuunanilu ”sakkukippallaartoq” pinerliisimasut pineqaatissinneqartarnerannut sanilliullugu, meeqqatsinnik naapertuilluanningsuliornerminni. Amerlanertigut pinerliisimasut pinerluttulioraangamik qanigisaminut attuumassuteqartumik ajortuliortartut ilisimavarput, taamaalilluni imminnut sanngiitsunngortittarput, taamaattumillu pinaveersaartitsinerup annertunersaa tassani aaqinneqartariaqarluni. Taanna aamma uagut maani inersuarmi sapaatip akunnerata siuliani eqqartorparput. Taamaattumik una siunnersuut isumaginninnikkut kingornuttakkat pitsaanngitsut kipitinnissaanut qanillattuutaassaaq iliuitsillu taakku, ulloq unnuarlu inissiisarfinnut oqilisaasussamik kinguneqartussaallutik inissiisarnerillu annikinnerpaaffissaaniilernissaanik kinguneqartussaallutik. Taamaattumik siunnersuuteqartup siunnersuutaa siunnersuutaavoq, Naalakkersuisunuinnaangitsoq suliassaasoq, aammali siunnersuutaalluni, inuiaqatigiinnik annertoorejussuarmik sorsuutigineqarnissamik piareersarfiususaaq sumiginnaanerup ilisimallualernissaa aqutigalugulu iliuseqarfigineqarsinnaangortusaaq.

¹ <https://www.vive.dk/da/udgivelser/kortlaegning-af-doeninstitutionsomraadet-i-groenland-15004/>

Eqqaangitsoorsinnaangilara Ilisimatusarfimmi arnaq ilisimatusartoq, Bonnie Jensen, PhD-minik ulloq 7. maj 2021 illersuereerluni angusisoq². Saqqummiinera assorsuaq sunnerpaanga; attortippunga.

Uppernarsaatissaqarluarpoq, meeqqat inissinneqarsimasut, meeqqanit inissinneqarsimangitsunit aammalu inissiisarnerup kingunerisarmagu inersimasunngornermi pitsaanngitsumik inuuneqalersartunit, pitsaannginnerummat. Taamaattumik misissuineq inuiaqatigiinnut attuumassuteqartorujussuuvoq. Misissueqqissaarnerup inerneru pingasunut ukununga tikkuussipput:

1. Meeqqat sianigineq ajorpaat, soq inissinneqarsimanerlutik, qanoq sivisutigisumik inissiisarfirmiissanerlutik imaluunniit qanoq sivisutigisumik, najugarisaminniissanerlutik.
2. Meeqqat ulloq unnuarlu inissiisarfirmiittut sulisut tunniusimanagerunissaannik kissaateqarput.
3. Meeqqat ilaquuttatik assut maqaasisarpaat – minnerunngitsumik angerlarsimaffimminniit ungasissorujussuarmut inissinneqakkajuttaramik taamaattumillu ukiumut marlussoriaannarlutik ilaquuttamik takunissaannut periarfissaqartarlutik.

Angerlarsimaffiup avataanut ulloq unnuarlu inissiisarnerit meeqqanut annertuumik kinguneqartarput pingaartumillu meeqqamut ilaquataanullu annertuumik akuliunnertut isigineqartarluni. Misissuinerup tungaviusumik innersuussutigaa, ullumikkumiit meeqqap annertunerusumik peqataatinneqarnissaat tusaaneqarnisaallu, pingaartumik inissinneqannginneranni, inissinneqarnerup nalaani, kingornalu.

Taamaattumik Demokraatiniit isumaqarpugut, pissutissaqarluartoq suliniutit maannakkut ingerlasut nalilersornissaat, isummat siunnerfiillu allanngorsinnaanerannut ammaffeqarneq, nuna pitsaanerusequmik meeqqanut atugaqartitsisoq, peqqissumik ilaqutariinnik ilusilersuisoq inuiaqatigiillu nukittunerusut anguniagaatillugu.

Taamatut oqaaseqaateqarluta Ilaqutariinnermut- Peqqissutsimullu ataatsimiititaliaq sulilluarnissaanik kissaapparput neriutitigalugu, ilisimasat pigineqartut tamaasa ilanngutissagaat, ataatsimoorluta meerartatsinnut inuusuttatsinnullu pitsaanerpaamik aqqiisummik sanasinnaaqqulluta. Siunnersuuteqartup siunnersuutaa iluarineruarput Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaaninngaanniik. Siunnersuuteqartup kissaatata Inatsisartuni partiit tamaasa periarfississammagit pilersaarummik peqarnissamik 2022-imi Inatsisartut ukiaanerani ataatsimiinissaat sioqqullugu.

² <https://da.uni.gl/nyheder/juni/bonnie-jensens-phd-forsvar.aspx>